

Provinciaal ambitiestatement Drenthe

**Leren voor Duurzaamheid in Drenthe
2000-2003**

Assen, maart 2000

Samenvatting

Met het programma NME 21 wordt een Versterking, Verbreding en Vernieuwing van NME naar Leren voor Duurzaamheid (LvD) beoogd (zie paragraaf 2.2). Gezamenlijke overheden zijn op lokaal en provinciaal niveau verantwoordelijk voor het bereiken van de doelstellingen. De provincie heeft daarbij een regierol. Het initiatief voor concretisering ligt bij bestuurlijke partners op lokaal en regionaal niveau. Het programma Leren voor Duurzaamheid is aanvullend op datgene wat gemeenten en waterschappen al doen aan NME. Het gaat om vernieuwende projecten, gericht op de speerpunten zoals geformuleerd in de notitie NME 21. Er is sprake van bottom-up programmering. Gemeenten en waterschappen dragen bij aan concretisering, onder meer door specifieke uitwerkingen van projecten. Deze krijgen vorm in provinciebrede programma's die een interbestuurlijk karakter hebben. Concrete projecten worden opgesteld en uitgevoerd in nauw overleg met ervaren organisaties voor NME en internationale samenwerking zoals Consulentschap NME, Milieufederatie en COS Drenthe.

Werkwijze

Het provinciaal ambitiestatement (PAS) is ambtelijk voorbereid (ook in overleg met gemeenten). Het PAS Drenthe is een nadere concretisering van de landelijke notitie NME 21. Na goedkeuring door de Stuurgroep Leren voor Duurzaamheid (landelijk), zal het college van GS het PAS vaststellen. Het PAS vormt het kader voor concrete uitvoering van NME in de komende 4 jaar in Drenthe. Concrete projecten worden jaarlijks vastgesteld in het programma Leren voor Duurzaamheid. Voor het programma kunnen partners in Drenthe (waaronder gemeenten en waterschappen en NME-organisaties) projecten indienen bij GS om invulling te geven aan het PAS. Projecten komen alleen in aanmerking voor opname in het programma als ze aansluiten bij het PAS, lokaal en regionaal beleid, invulling geven aan de speerpunten en doelstellingen van NME 21 en er cofinanciering beschikbaar is.

Interbestuurlijk

NME 21, Leren voor Duurzaamheid zal interbestuurlijk vormgegeven worden. Nadat het kader met de ambities en procedures door GS is vastgesteld, zal het overleg met gemeenten en waterschappen starten om te komen tot een provinciaal programma. Gezamenlijk zullen de projecten per jaar vastgesteld worden. Na ambtelijke voorbereiding in het Platform natuur- en milieucommunicatie zullen de programma's in een bestuurlijk overleg worden besproken. De betrokkenheid van waterschappen zal in samenwerking met onze naastgelegen provincies plaatsvinden, omdat de waterschappen over provinciegrenzen heen reiken. Na bestuurlijke bespreking, zullen GS de programma's vaststellen.

Financiën

De Tweede Kamer heeft in september 1999 ingestemd met de notitie NME 21 en Rijksmiddelen voor 4 jaar beschikbaar gesteld. In totaal is er in 4 jaar 38 miljoen beschikbaar voor de uitvoering van het programma NME 21. Dit bedrag is inclusief f 6 miljoen van decentrale overheden.

Voor de provincie Drenthe is voor 4 jaar een bedrag van f 1 miljoen aan rijksmiddelen beschikbaar. Daarnaast zal in deze periode minimaal f 288.000,- aan lokale cofinanciering gerealiseerd worden.

Drentse ambities

Het Drentse PAS gaat uit van bundeling van projecten in drie thema's, te weten: Water en verdroging, Omgevingskwaliteit (natuur en cultuurhistorie, recreatie en toerisme, platteland vernieuwing, landbouw) en Consumentengedrag (o.a. afval en duurzame energie). Met projecten rond deze thema's, zullen de ambities en speerpunten uit NME 21 bereikt kunnen worden. Hiervoor is gekozen omdat wij van mening zijn dat de speerpunten uit NME 21 de methodiek van NME betreft (op het speerpunt onderwijs na) en geen doel op zich kan zijn. De speerpunten zijn tussendoelen om te bereiken dat NME in de toekomst gebruikt kan worden als volwaardig instrument.

Ambitie Onderwijs

Het speerpunt onderwijs leidt tot een provinciedekkend geheel van lokale scholennetwerken NME voor het basisonderwijs. In het voortgezet onderwijs is over 4 jaar zicht op kansen en mogelijkheden voor inzet van NME in het lesprogramma. De kwaliteit van NME in het onderwijs wordt gewaarborgd door een kwaliteitsprotocol.

Ambitie Bestuurlijke verankering

NME heeft een vaste en structurele plaats gekregen in het overheidsbeleid. Bestuurders en ambtenaren nemen als vanzelfsprekend zowel middelen als inzet van menskracht op in beleidsnota's om NME uit te voeren. Voor de uitvoering weten overheden en NME-organisaties en andere partners elkaar te vinden.

Ambitie Integratie maatschappelijke sectoren

Andere maatschappelijke sectoren ontwikkelen zich als volwaardige partners in NME. De verschillende partners vinden een vorm om de doelgroep een gefundamenteerd oordeel te laten vormen over natuur en milieu op grond van (schijnbare) tegenstellingen.

Ambitie Professionalisering en kwaliteitszorg

NME projecten worden geëvalueerd en effecten na afloop bekendgemaakt. Er is een kwaliteitsprotocol ontwikkeld waaraan NME-projecten moeten voldoen.

Ambitie Kennismanagement en ondersteuningsstructuur

Er wordt optimaal gebruik gemaakt van kennis die bij andere organisaties al beschikbaar is. Er wordt nieuwe kennis vanuit landelijke organisaties en structuren doorgegeven naar Drenthe en andersom.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	3
1.1	LEESWIJZER	3
2	HET KADER	5
2.1	NME IN PLANNEN	5
2.1.1	<i>Notitie NME 21, Leren voor Duurzaamheid</i>	5
2.1.2	<i>Provinciaal ambtiestatement NME</i>	5
2.2	WAT IS NME EN LEREN VOOR DUURZAAMHEID?	6
2.3	WIJZIGING VAN BELEID	6
3	PROVINCIAAL AMBTIESTATEMENT DRENTHE	7
3.1	DE STREEFBEELDEN UIT DE NOTITIE NME 21	7
3.2	PROVINCIAAL KADER	7
4	NME IN DRENTHE TOT 2004	9
4.1	DE SPEERPUNTEN IN DRENTHE	9
4.1.1	<i>Onderwijs</i>	9
4.1.2	<i>Beleidsverankering en positionering</i>	9
4.1.3	<i>Integratie in maatschappelijke sectoren</i>	10
4.1.4	<i>Professionalisering en kwaliteitszorg</i>	11
4.1.5	<i>Kennismanagement en ondersteuningsstructuur</i>	12
4.2	THEMATISCHE AANPAK	12
4.2.1	<i>Water</i>	13
4.2.2	<i>Omgevingskwaliteit</i>	13
4.2.3	<i>Consumentengedrag</i>	13
4.2.4	<i>Integratie van beleidsvelden</i>	13
4.3	PARTNERS IN HET WERKVELD	13
4.3.1	<i>Bestaande partners</i>	13
4.3.2	<i>Nieuwe partners</i>	14
5	VAN PAS NAAR UITVOERING	15
5.1	INDIENEN VAN PROJECTEN	15
5.2	UITVOERINGSPROGRAMMA	15
5.3	AFSTEMMING NME	15
5.4	COFINANCIERING	15
6	TIJDSCHAMA TOT AAN DE FORMELE START VAN NME 21	17
7	AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN	19
8	BIJLAGEN	21
8.1	LANDELIJKE STREEFBEELDEN	21
8.2	BESTUURSPROGRAMMA BESTUREN IN BALANS	22
8.3	ONTWERP-SUBSIDIEREGELING LEREN VOOR DUURZAAMHEID	23

1 Inleiding

In september 1999 heeft de Tweede Kamer de notitie NME 21, Leren voor Duurzaamheid¹ (LvD), vastgesteld. Vervolgens is er een stuurgroep LvD aan het werk gegaan. De stuurgroep heeft een beleidskader Leren voor Duurzaamheid² vastgesteld. De provincies vervullen de regierol in de uitvoering van NME 21. De provincies krijgen dan ook de verantwoordelijkheid om de beschikbare financiële middelen te verdelen. Om afstemming tussen provincies en sturing op hoofdlijnen vanuit het Rijk mogelijk te maken, moet iedere provincie voorafgaand aan NME 21 een Provinciaal Ambitiestatement (PAS) opstellen. Dit PAS heeft een interbestuurlijk karakter en vormt het kader voor nadere afspraken tussen Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen.

In Drenthe is al een goede basis voor NME ontwikkeld. De provincie heeft in 1993 een kaderplan Natuur- en Milieueducatie vastgesteld. Organisaties als de Milieufederatie en het Consulentenschap NME verzorgen een belangrijke functie in het ondersteunen van (nieuwe) partners en het uitvoeren van projecten. De coördinatiecommissie NME en MV (ccNME&MV) (vanaf 1 mei 2000 naam gewijzigd in Platform natuur- en milieucommunicatie) heeft tot nu toe gefunctioneerd als orgaan voor afstemming en samenwerking. Op dit moment investeert de provincie jaarlijks ruim 1 miljoen gulden in NME-structuur.

Het uitgangspunt is echter dat NME op provinciaal niveau gecoördineerd, geregisseerd en ondersteund wordt. Op lokaal en regionaal niveau moet NME uitgevoerd worden. Vanuit de bestaande basis van kwalitatief hoogwaardige organisaties zoals Consulentenschap NME en Milieufederatie ligt er een goede voedingsbodem om NME op lokaal en regionaal niveau verder te ontwikkelen. De extra middelen van NME 21 (jaarlijks circa f 250.000,--) zullen dus voornamelijk ingezet worden om structurele ontwikkelingen in NME en Leren voor Duurzaamheid op lokaal en regionaal niveau te stimuleren. De wijze waarop de provincie op dit moment een extra impuls geeft aan het onderwijsproject is een goed voorbeeld van de gewenste werkwijze; de provincie betaalt de opstartkosten voor de eerste twee jaar. Gemeenten nemen de financiering van de instandhouding van de netwerken vervolgens voor hun rekening. Het is de bedoeling om met deze (beperkte) middelen een zekere spin off te genereren, vanuit de filosofie dat NME ook mede lokale verantwoordelijkheid is.

1.1 Leeswijzer

Deze notitie beschrijft de huidige stand van zaken en de ambitie van het gehele NME-veld. De ambitie is opgebouwd uit een voortzetting van de huidige activiteiten, inclusief de voortdurend noodzakelijke aanpassingen aan de veranderende omgeving en de gewenste extra impuls.

In hoofdstuk 2 wordt het kader geschetst voor de totstandkoming van NME 21. In hoofdstuk 3 wordt beknopt ingegaan op de randvoorwaarden van bestaand beleid voor NME 21; landelijk en in Drenthe. Hoofdstuk 4 beschrijft de huidige stand van zaken voor NME in Drenthe en de ambities voor de toekomst. In dit hoofdstuk wordt dan ook het beeld geschetst van de ambities. Hoofdstuk 5 gaat vervolgens in op de te volgen werkwijze om met name het interbestuurlijk karakter van NME 21 vorm te geven. In hoofdstuk 6 wordt het tijdschema geschetst tot de start van de uitvoering in juli 2000. En in hoofdstuk 7 ten slotte worden afkortingen en enkele gebruikte begrippen uitgelegd.

¹ NME 21, Leren voor een Duurzame samenleving, brief van staatssecretaris Faber van 28 juni 1999, 20487, nr. 17)

² Beleidskader Leren voor Duurzaamheid, werkversie, Amsterdam, 10 maart 2000

2 Het kader

Het bereiken van een leefbare, duurzame samenleving vormt een enorme uitdaging voor de 21^e eeuw. Dat vraagt om een evenwichtige afweging tussen ecologische, economische en sociaal-culturele aspecten. Het gaat om de kwaliteit van leven "hier en nu". Het gaat bij duurzaamheid ook om de gevolgen van onze handelingen op het leven in andere landen en op dat van de generaties na ons. Duurzaamheid wordt in dit kader opgevat zoals omschreven door de commissie Brundtland. Een duurzame ontwikkeling is nodig om te kunnen blijven voorzien in de behoeften van de huidige en komende generaties. Er zijn in de loop der tijd veel verschillende definities van duurzaamheid ontwikkeld. Kenmerkend voor al de verschillende invullingen is, dat ze te maken hebben met:

- grenzen aan de groei
- aandacht voor de verwevenheid tussen economische, ecologische en sociale belangen
- een rechtvaardige verdeling van voorraden en kansen
- de mondiale dimensie, ook bij lokaal handelen

Er bestaat geen harde, objectieve definitie van "duurzaamheid", ook wetenschappelijk niet. Duurzaamheid krijgt betekenis bij gebruik in een bepaalde context. Dat vereist kennis en inzicht, vaardigheden, betrokkenheid en de bereidheid om op grond daarvan te handelen. Genoemde capaciteiten komen niet uit de lucht vallen; ze moeten geleerd worden.

2.1 NME in plannen

Het Meerjarenplan Natuur- en milieueducatie (1991-1995) en de Extra Impuls Natuur- en milieueducatie (1996-2000) hebben de nodige positieve effecten gehad. Er is echter nog te weinig doorwerking van theorie naar praktijk. Op landelijk niveau hebben organisaties veel kennis en ervaring opgedaan met nieuwe doelgroepen en beleidsterreinen. De doorwerking van deze ervaringen naar lokale groepen is echter nodig om de basis voor maatschappelijke integratie te kunnen leggen. Om de verbreding van NME naar duurzaamheid echt vorm te geven is verankering van NME in openbaar bestuur, onderwijs, bedrijfsleven en andere maatschappelijke sectoren van belang.

2.1.1 Notitie NME 21, Leren voor Duurzaamheid

Wil maatschappelijke verankering van NME slagen, dan is een gezamenlijke inzet van alle betrokkenen - overheden en particuliere organisaties - nodig. Hoe dat in grote lijnen moet gebeuren, is aangegeven in de notitie NME 21: "Leren voor een duurzame samenleving". De kern van de notitie is dat NME als interbestuurlijke uitdaging opgepakt moet worden. De notitie NME 21 is niet voor niets voorbereid door een werkgroep waarin behalve ministeries, ook de Unie van Waterschappen (UvW), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO) en het IVN, namens het NME-veld vertegenwoordigd waren. De Tweede Kamer heeft de notitie vastgesteld en ook het IPO, VNG en UvW hebben ingestemd met de notitie. Vervolgens is de Stuurgroep Programma Leren voor Duurzaamheid ingesteld. De Stuurgroep Programma Leren voor Duurzaamheid heeft een beleidskader vastgesteld. In dit beleidskader zijn de afspraken over procedures en afstemming rondom NME 21 vastgelegd.

2.1.2 Provinciaal ambitiestatement NME

In de notitie NME 21 hebben de provincies de centrale regierol gekregen. Iedere provincie maakt een zogenaamd provinciaal ambitiestatement NME (PAS). In dit ambitiestatement wordt op provinciaal niveau omschreven wat de overheden gezamenlijk met NME willen bereiken in 2003. Dit ambitiestatement kan in feite opgevat worden als een soort interbestuurlijk beleidsplan voor NME. De provincies nemen hierbij het voortouw en hebben in nauw overleg met andere overheden het ambitiestatement opgesteld. De tijd is hierbij echter een beperkende factor gebleken. Omdat gemeenten en waterschappen pas in maart 2000 door het Ministerie van LNV zijn geïnformeerd, is gekozen voor een praktische aanpak. Dat betekent dat ambtelijk overleg heeft plaatsgevonden met gemeenten en waterschappen. Bestuurders zijn alleen geïnformeerd over de ambities. De ambities zijn algemeen geformuleerd, zodat accenten nog in het uitvoeringsprogramma bepaald kunnen worden. Met de stuurgroep maken de provincies een afspraak over het ambitiestatement. Binnen dit kader stellen de provinciale besturen zelfstandig de provinciale NME-programma's vast. De provinciebesturen zijn verantwoordelijk voor afstemming met en inbreng van andere overheden (gemeenten en waterschappen) en partners in de NME-programma's. Op grond van het ambitiestatement stelt de stuurgroep namens LNV de benodigde rijksmiddelen beschikbaar volgens een verdeelsleutel op voordracht van het IPO. Van de lokale overheden en partners wordt een gemiddelde cofinanciering van circa 20% gevraagd.

2.2 Wat is NME en Leren voor Duurzaamheid?

In de notitie NME 21, Leren voor Duurzaamheid, wordt NME breed opgevat.

- Van oudsher is NME sterk in de zogenaamde *ecologische basisvorming*. Kernwoorden hierbij zijn bewustwording, kennisaspecten, waardeontwikkeling en zorgaspecten voor natuur en milieu.
- Sinds de jaren 80 is inzet van NME om *draagvlak voor natuur- en milieubeleid* te versterken in opkomst. NME wordt daarbij gerekend tot het sociaal instrumentarium.
- De laatste tijd is NME voor *versterking van duurzaamheidsbeleid* in opkomst. Dit betekent een integrale benadering, dialoog en interactieve planvorming. Doelgroep zijn alle actoren die beleid kunnen beïnvloeden. NME beweegt zich hierbij op de grens van economie, ecologie en maatschappelijke processen. Kernwoorden zijn participatie, innovatie (ICT), procesbegeleiding en marktgericht.

In de huidige situatie roepen de verschillende begrippen vaak verwarring op. Bij NME denken veel mensen nog niet aan de brede definitie zoals hiervoor genoemd. NME wordt met name opgevat in de zin van ecologische basisvorming. Daarnaast is sprake van Lokale Agenda 21. Hierbij wordt vooral de internationale component van duurzaamheid benadrukt. Het besef dat ons doen en laten in het hier en nu effect heeft op milieu, economie, sociale verhoudingen en beschikbaarheid van natuurlijke hulpbronnen daar en in de toekomst. Met leren voor duurzaamheid wordt de hele breedte van het voorgaande bedoeld. Met name ook het creëren van situaties waarin leerprocessen over duurzaamheid kunnen plaatsvinden.

2.3 Wijziging van beleid

De ontwikkelingen in de maatschappij leiden ertoe dat NME moet verbreden. Het provinciaal programma NME 21 moet ervoor zorgen dat NME verbreedt naar Leren voor Duurzaamheid in Drenthe. Dit is een ontwikkeling die in Drenthe al is ingezet. Voor het NME-veld in Drenthe betekent dit dat er een wijziging optreedt die als volgt omschreven kan worden.

Doelen:	burgerparticipatie (sociale leerprocessen) naast educatie
Werkvelden:	integratie in maatschappelijke sectoren, naast onderwijs en groepswork
Rollen overheden:	initieënd, faciliterend en regisserend
Rollen NME-organisaties:	uitvoerend, initieënd en begeleidend
Werkwijzen:	marktgericht; naast materiedeskundig, ook netwerksturing en procesmanagement

3 Provinciaal Ambitiestatement Drenthe

Dit ambitiestatement is op twee pijlers gebaseerd, namelijk:

- a. de notitie NME 21 (de landelijke pijler)
- b. de reeds bestaande stevige fundamenteën onder het Drentse NME-werkveld (de provinciale pijler).

De ambities die in hoofdstuk 4 worden beschreven zijn dan ook gebaseerd op het instandhouden van de gebouwde fundamenteën (voortzetting huidig beleid) en een extra investering in de verdere ontwikkeling van NME.

3.1 De streefbeelden uit de notitie NME 21

De Tweede Kamer heeft eind 1999 de notitie NME 21 vastgesteld en daarmee de aanzet gegeven voor de verdere ontwikkeling van NME richting duurzaamheidseducatie. Het rijk, IPO, VNG en de UvW hebben in de notitie NME 21 gezamenlijke streefbeelden voor de komende vier jaar geformuleerd. Deze streefbeelden vormen het kader voor dit ambitiestatement en daarmee ook voor de ontwikkeling van NME in Drenthe (zie bijlage 8.1).

3.2 Provinciaal kader

Naast het kader dat op landelijk niveau geformuleerd is, bepalen de specifieke wensen en mogelijkheden op provinciaal en lokaal niveau de ambitie van NME in Drenthe. Het bestuursprogramma van de Drentse staten (zie bijlage 8.2) en het beleid van de gemeenten en waterschappen zijn daarbij richtinggevend. De thema's die in het bestuursprogramma voor Drenthe als belangrijk aangemerkt worden, komen terug in de thema's waarop NME zich in de komende periode zal richten. Water, landelijk gebied en recreatie en duurzame energie en een gezond milieu komen als meest in het oogspringende thema's naar voren. Uit de aandacht die er in het bestuursprogramma is voor natuur en milieu kan opgemaakt worden dat er al veel bereikt is. De Drentse staten spreken zich ook nadrukkelijk uit voor het belang van NME. Het fundament voor NME in Drenthe is stevig en degelijk. In dit ambitiestatement wordt het plan voor het te bouwen huis uitgewerkt.

4 NME in Drenthe tot 2004

In dit hoofdstuk wordt per landelijk speerpunt een beknopte analyse gemaakt van de Drentse situatie tot 1 januari 2000. Vervolgens worden mogelijkheden en richtingen voor de toekomst bepaald en de ambitie voor 2004 geschetst. Op grond van het voorgaande en de kansen wordt de keuze voor thema's toegelicht. In paragraaf 4.3 worden de ontwikkelingen bij de huidige partners en de kansen voor nieuwe partners geschetst.

4.1 De speerpunten in Drenthe

4.1.1 Onderwijs

In het basisonderwijs zijn goede resultaten behaald. Er zijn veel leermethoden en -middelen gebaseerd op kerndoelen en schoolgebonden natuur- en milieuzorg. Via de scholennetwerken (in 1999 1 provinciaal, 1 regionaal (3 gemeenten) en 3 gemeentelijke netwerken) worden docenten regelmatig nageschoold. Blijvende inzet zorgt voor continuïteit. Het streven is om in het primair onderwijs te komen tot een provincie-dekkend systeem van scholennetwerken van waaruit jaarlijks een of meer NME onderwerpen geïnitieerd worden. De onderwerpen zullen aansluiten bij de thema's Water en Omgevingskwaliteit. Daarnaast is ruimte voor thema's die scholen en gemeenten zelf aandragen. Zowel vanuit de basisscholen als vanuit de gemeenten is er veel belangstelling voor de scholennetwerken. Scholen en gemeenten willen met NME graag inspelen op ontwikkelingen in de directe omgeving van de school (gebiedsgericht beleid). Daarnaast bieden de scholennetwerken mogelijkheden om in te spelen op internationale contacten van gemeenten. Er is behoefte aan een kwaliteitsstandaard waaraan de netwerken voldoen. Ook samenwerking met andere maatschappelijke organisaties in de omgeving van de school is gewenst.

Het voortgezet onderwijs loopt niet essentieel voor of achter bij de gemiddelde ontwikkelingen in Nederland. Het studiehuis biedt in het voortgezet onderwijs meer mogelijkheden opdrachten buiten uit te voeren. Met betrekking tot voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs zal de provincie implementatie van landelijke ontwikkelingen stimuleren. Daar waar mogelijk moeten kansen om op lokaal en regionaal niveau met scholen samen te werken benut worden.

Daarnaast vormt aandacht voor NME (educatieve basisvorming en duurzaamheidseducatie) in het onderwijs een speerpunt op zichzelf. Het Consulentenschap NME zal het voortouw nemen om de kansen in kaart te brengen. In de uitvoering worden lokale groepen, scholen en gemeenten betrokken.

Voorbeelden:

Projecten in het basisonderwijs zijn de scholennetwerken en koppelingen met plattelandsontwikkeling en gebiedsgericht beleid.

Ook projecten van het COS zoals De wereld rond afval verbinden milieu met internationale aspecten.

In het voortgezet onderwijs kunnen binnen het vak Algemene Natuur Wetenschappen onderzoeksopdrachten uitgevoerd worden. Leerlingen zouden het zwerfvuil probleem in een gemeente in kaart kunnen brengen en vervolgens een actieplan opstellen.

Ambitie: iedere gemeente heeft de mogelijkheid om een scholennetwerk NME op te starten voor het basisonderwijs. Iedere basisschool in Drenthe kan in principe deelnemen aan een scholennetwerk NME. Minimaal 50% van de scholen doet dat ook daadwerkelijk. Gemeenten en provincie dragen gezamenlijk de kosten voor ondersteuning van deze netwerken. Er wordt een kwaliteitsprotocol NME in het onderwijs ontwikkeld. Innovatie wordt bereikt door een koppeling te maken met regionale ontwikkelingen (zoals gebiedsgericht beleid) en een koppeling met kennismanagement om samenwerking met lokale groepen vorm te geven.

Er is een beeld van de mogelijkheden om NME te integreren in het voortgezet onderwijs en de eerste projecten zijn uitgevoerd.

Verantwoordelijkheid: het Consulentenschap NME coördineert alle NME-activiteiten in en voor het onderwijs in Drenthe.

4.1.2 Beleidsverankering en positionering

Leren voor een duurzame samenleving betekent educatie, voorlichting, communicatie en overleg voor gedragsverandering en draagvlak voor duurzaamheidsbeleid. Leren voor duurzaamheid is daarmee breder dan de NME die we tot nu toe gewend zijn. Het onderscheid tussen NME en Lokale Agenda 21 wordt steeds kleiner. Door de ontwikkeling van NME richting Leren voor Duurzaamheid, sluiten NME en LA 21 steeds beter op elkaar aan. Samenwerking tussen NME-activiteiten en activiteiten op het gebied van internationale samenwerking is wenselijk.

In 1997 en 1998 hebben gemeenten meegedaan aan het project Fundament voor NME. Dit project heeft ervoor gezorgd dat bij alle Drentse gemeenten een contactpersoon NME is aangewezen. Bovendien hebben de meeste gemeenten een begin gemaakt met een milieucommunicatieplan, waarin NME is opgenomen. In enkele gemeenten zijn netwerken van NME-organisaties (breed opgevat) met de gemeente gevormd. En er zijn enkele projecten uitgevoerd. NME beweegt zich op dit moment nog vooral binnen de natuur- en milieu-organisaties en milieuafdelingen van overheden. Met name andere vakafdelingen en maatschappelijke organisaties maken te weinig gebruik van NME-strategieën bij de feitelijke uitvoering van beleid. Er is wel een verschuiving merkbaar, waarbij vraag komt naar de diensten van NME-organisaties en -afdelingen. NME wordt onderkend bij overheden en NME-organisaties oriënteren zich op de wijze waarop ze hun aanbod kunnen afstemmen op de vraag van overheden.

NME kan aangehaakt worden bij bijvoorbeeld plattelandsontwikkeling, Het Kompas, enz. Wanneer dit niet gebeurt, blijven de verschillende beleidsvelden te sectoraal. Maatschappelijke integratie komt daarmee niet van de grond.

Om deze ambitie te bereiken wordt in 2000 een samenvatting van het ambitiestatement in discussie gebracht bij de verschillende overheden (ambtelijk en bestuurlijk) en maatschappelijke organisaties. Vervolgens wordt aansluiting gezocht bij concrete, kansrijke projecten van provincie, gemeenten en waterschappen. In 2001 en 2002 worden concrete pilotprojecten uitgevoerd. Zodat in 2003 de vraag voldoende ontwikkeld is, en overheden op eigen initiatief NME opnemen in beleid en gaan vragen om ondersteuning bij de uitvoering.

Voorbeeld:

Het Hunze-project Nieuwe Binding, waarin samen met bewoners en gebruikers van het Hunze-gebied gezocht wordt naar een nieuwe binding met de veranderende omgeving. Binnen het project wordt uitleg gegeven bij natuurontwikkeling, discussie aangegaan over mogelijkheden voor bijvoorbeeld landbouw en recreatie in relatie met natuurontwikkeling enz. Het project beoogt betrokkenheid van burgers en gebruikers van het gebied bij het beleid te vergroten.

Ambitie: NME (in de betekenis van (kennis van) leren, communiceren en gedragsverandering) heeft een vaste en structurele plaats gekregen. De structurele plaats van NME is herkenbaar aan een planmatige opzet, financiering en ambtelijke en bestuurlijke aandacht. Bestuurders en ambtenaren nemen als vanzelfsprekend zowel middelen als inzet van menskracht om NME uit te voeren, op in beleidsvoorstellen op het gebied van integraal omgevingsbeleid. Voor de uitvoering weten overheden en NME-organisaties elkaar te vinden.

Verantwoordelijkheid: Overheden hebben zelf de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van dit speerpunt. De provincie (in het platform NMC) zal de rol van stimulator op zich nemen en andere overheden wijzen op de gemaakte afspraken.

4.1.3 Integratie in maatschappelijke sectoren

In steeds meer maatschappelijke sectoren wordt duurzaamheid genoemd in de doelstellingen. Voorbeelden zijn Duurzaam Drenthe, biologische en geïntegreerde landbouw en recreatie. Blijvende gedragsverandering maakt de meeste kans als er een brede relatie is met de sociale omgeving. Door mensen in verschillende sociale contexten in contact te brengen met vraagstukken over natuur en milieu, zijn ze beter in staat een gefundeerd oordeel te vormen (sociale leerprocessen creëren).

Duurzaamheid heeft een steeds groter raakvlak met diverse maatschappelijke sectoren. Dat betekent een kans om NME (in de vorm van duurzaamheidseducatie) in te bouwen in andere maatschappelijke sectoren. Samenwerking en integratie kan vorm krijgen door nieuwe samenwerkingsverbanden aan te gaan. In de maatschappij zijn heel veel ontwikkelingen gaande rondom duurzaamheidscommunicatie. Er zijn al veel initiatieven bij nieuwe partners, waarvan het bestaan niet bekend is binnen de NME-sector. Het ontsluiten van die kennis en het koppelen met NME initiatieven is een van de doelen van maatschappelijke integratie.

Kansen voor samenwerking moeten in kaart gebracht worden en daarna kunnen proefprojecten uitgevoerd worden. De thema's Water en Omgevingskwaliteit zullen de komende 4 jaar de meeste aandacht krijgen. Doelstelling van dit speerpunt is vooral elkaar beter leren kennen en weten te vinden met als doel: Samen Sterk. In de toekomst is het de bedoeling dat andere maatschappelijke sectoren ook het initiatief zullen nemen tot NME-activiteiten. Op dit moment is het niet reëel te verwachten dat nieuwe partners, zonder kennis en ervaring met NME uit zichzelf het initiatief zullen nemen tot NME-activiteiten. In de komende jaren zullen het de traditionele NME-organisaties moeten zijn die initiatieven nemen om buiten de geijkte doelgroepen projecten op poten te zetten. Waar mogelijk zullen nieuwe partners wel intensief bij de voorbereidingen betrokken worden. In de tijd gezet betekent dat in 2000 een inventarisatie van mogelijke partners en doelgroepen en hun doelen en belangstelling. In 2001 zullen de eerste samenwerkingsprojecten met nieuwe partners vorm krijgen. 2002 en 2003 worden gebruikt voor uitbreiding van partners, doel-

groepen en samenwerkingsprojecten. Vanaf 2003 zouden nieuwe partners ook zelf het initiatief voor NME-activiteiten moeten nemen.

Voorbeelden:

Een project rond internationale samenwerking en milieu, waarbij getracht wordt op lokaal en regionaal niveau de contacten van milieuorganisaties, kerken en minderheidsorganisaties samen te brengen. Vanuit hun verschillende ervaringen en kennis zouden groepen een vergelijking kunnen maken tussen het leven in Drenthe en het leven in "Verwegistan". Door communicatie via diverse kanalen, kan een bewustwordingsproces bij burgers in gang gezet worden. Wanneer een dergelijk bewustwordingstraject gekoppeld wordt aan concrete gedragsalternatieven, kan het effect langdurig zijn.

Het project Een ton voor water. Hierbij wordt de relatie gelegd tussen waterbesparing op lokaal en regionaal niveau en investeren in projecten (NOVIB) in andere delen van de wereld. Gemeenten en inwoners worden gemotiveerd deel te nemen aan activiteiten over milieu en ontwikkeling.

Een ander voorbeeld is dat de waterschappen, wanneer in een gebied de waterstand verhoogd wordt, het initiatief nemen om samen met natuurorganisaties en scholen een traject uit te zetten waarin over een langere periode langzaam het effect van de waterstandverhoging duidelijk wordt voor bewoners en gebruikers van het gebied.

Ambitie: Andere maatschappelijke sectoren ontwikkelen zich als volwaardige partners in NME. Er wordt een tweetal projecten in de vorm van meerjarige convenanten uitgewerkt in samenwerking tussen traditionele NME-organisaties en nieuwe partners en gericht op duurzaamheidseducatie. Binnen het project worden mogelijke dilemma's niet uit de weg gegaan. De verschillende partners vinden een vorm om de doelgroep een gefundeerd oordeel te laten vormen over natuur- en milieu op grond van (schijnbare) tegenstellingen.

Verantwoordelijkheid: Het betrekken van nieuwe partners is een gedeelde verantwoordelijkheid van overheden en particuliere NME-organisaties. Overheden zullen (gesubsidieerde) NME-instellingen faciliteren nieuwe partners te zoeken. Daarnaast zullen overheden van andere maatschappelijke organisaties vragen om duurzaamheids(educatie) prioriteit te geven. Een deel van de maatschappelijke organisaties heeft echter geen binding met de overheid. NME-organisaties zullen proberen met argumenten en kwaliteit deze organisaties te betrekken.

4.1.4 Professionalisering en kwaliteitszorg

Er is duidelijk een verschuiving waar te nemen van aanbod- naar marktgericht werken. Er is meer aandacht voor een goede projectopzet en er zijn diverse vernieuwende projecten uitgetoetst. Aandacht voor en evaluatie van behaalde resultaten en processen is op dit moment onvoldoende om de kwaliteit in de toekomst te verbeteren. De veranderende rol van NME-organisaties vraagt om andere kennis en vaardigheden. Professionalisering en kwaliteitszorg hoeven zich niet te richten op materiedeskundigheid. Deze is voldoende ontwikkeld. Ontwikkeling van procesmanagement, netwerksturing en marketing passen bij de veranderende rol van NME. Er moet ook aandacht zijn voor de veranderende rol van vrijwilligers en een daarop afgestemd ondersteuningsaanbod.

Effectmetingen, klanttevredenheidsonderzoek en efficiëncymetingen kunnen bijdragen aan de verbetering van de kwaliteit. Landelijk worden momenteel op diverse terreinen kwaliteitscriteria ontwikkeld. De uitkomsten van een dergelijk onderzoek kunnen gebruikt worden bij de verbetering van NME in Drenthe. In 2000 wordt er een kwaliteitsprotocol ontwikkeld waaraan NME-projecten vanaf 2001 moeten voldoen. Het kwaliteitsprotocol zal met name focussen op evaluatie van het proces en monitoring van effecten. Gemeentelijke contactambtenaren hebben behoefte aan meer ondersteuningsvaardigheden zoals coaching van groepen, PR, en procesmanagement. In 2000 zal nagegaan worden welke opleidingsbehoeften er zijn. Als vanzelfsprekend zullen de projecten die binnen de thema's worden uitgevoerd kwalitatief beter worden. Ook medewerkers zullen gaandeweg hun werkwijze leren aanpassen aan de nieuwe eisen.

Ambitie: NME projecten worden geëvalueerd en effecten na afloop bekendgemaakt. Er is een structurele en marktgerichte aanpak van professionalisering voor ambtenaren en NME-organisaties. Er is ervaring opgedaan met marktverkenning en effectmeting van NME-producten. Er is een kwaliteitsprotocol ontwikkeld waaraan NME-projecten moeten voldoen.

Verantwoordelijkheid: het Consulentenschap NME neemt het initiatief om een kwaliteitsprotocol te ontwikkelen. De provincie ziet er op toe dat NME-projecten aan het kwaliteitsprotocol voldoen. Het Consulentenschap NME selecteert een product waarvoor een eerste marktonderzoek en effectmeting wordt uitgevoerd. De regiegroep (§ 4.1.5) neemt het initiatief om de behoefte aan professionalisering te inventariseren (zowel bij gemeenten als bij vrijwilligers en NME-organisaties) en vervolgens een structureel en planmatig aanbod te formuleren.

4.1.5 Kennismanagement en ondersteuningsstructuur

Door het bestaan van een regievoerend orgaan op provinciaal niveau zoals de ccNME&MV (in de toekomst vervangen door het Platform natuur- en milieucommunicatie), loopt de provincie Drenthe voorop bij andere provincies wat betreft de ondersteuningsstructuur en mogelijkheden voor kennisuitwisseling. Op gemeentelijk niveau ontstaan ook langzaam lokale netwerken. Daarmee kan een goede doorwerking en uitwisseling gewaarborgd worden.

NME verandert, de partners veranderen en de vraag naar NME verandert. Dat is de aanleiding om de structuur van overlegvormen enigszins aan te passen. Kennismanagement betekent vaststellen van benodigde kennis, inventariseren van aanwezige kennis, ontwikkelen, doorgeven, toepassen en evalueren van kennis. De ccNME&MV wordt vervangen door het Platform natuur- en milieucommunicatie. Het platform vervult een ontmoetingsfunctie voor professionals die zich bezighouden met natuur- en milieucommunicatie (van gemeenten, waterschappen, provincie, NME-organisaties, waar nodig aangevuld met andere, nieuwe partners). Daarnaast heeft het platform een klankbord- en adviesfunctie bij de voorbereiding van het provinciebrede programma Leren voor Duurzaamheid. Het Platform brengt advies uit over natuur- en milieucommunicatie onderwerpen aan het bestuurlijk milieuoverleg. In het kader van kennismanagement heeft het Platform een rol in het inventariseren, vaststellen en doorgeven van kennis.

Daarnaast wordt een regiegroep geformeerd. De regiegroep bestaat uit circa 5 personen van in ieder geval Consulentenschap NME, Milieufederatie en provincie, die zich met name bezighouden met de ontwikkeling en vernieuwing van NME en ontwikkeling en evalueren van kennis. De regiegroep bereidt de bijeenkomsten van het platform voor. Daarnaast neemt de regiegroep het initiatief voor professionalisering en vernieuwing van NME in de provincie. Nieuwe ontwikkelingen op NME-gebied worden bijgehouden en waar nodig vertaald naar Drentse mogelijkheden (kennisontwikkeling en kennis doorgeven).

Provinciaal zijn er particuliere organisaties die kunnen adviseren over duurzaamheid en alles wat daarbij hoort. Te denken valt aan het Consulentenschap NME, de Milieufederatie en het COS. Binnen de ondersteuningsstructuur moet aandacht zijn voor doorgeven van kennis en een goede administratie van activiteiten en projecten (ontsluiting van kennis). Nieuwe kennis moet optimaal gebruikt kunnen worden. De vorm waarin kennis beschikbaar wordt gesteld, wordt bepaald door de inhoud van de kennis, de behoefte en mogelijkheden van de gebruikers (papier, mondeling, ICT enz.)

Ambitie:

Er wordt optimaal gebruik gemaakt van kennis die bij andere organisaties al beschikbaar is. Er wordt nieuwe kennis vanuit landelijke organisaties en structuren doorgegeven naar Drenthe en andersom. Binnen het platform wordt de vraag naar kennis vastgesteld en aanwezigheid van kennis wordt geïnventariseerd. Er is een regiegroep die nieuwe kennis vergaart, ontwikkelt en evalueert en herkenbaar is voor partners en doelgroepen in Drenthe. Iedereen die iets op NME-gebied doet maakt deel uit van minimaal een van de netwerken. De verschillende netwerken hebben heldere onderlinge relaties.

Verantwoordelijkheid: De provincie heeft het secretariaat van het Platform natuur- en milieucommunicatie en zorgt voor continuïteit in de bijeenkomsten. De provincie neemt het initiatief om een regiegroep bijeen te brengen. De regiegroep zorgt zelf, gezamenlijk voor promotie van haar activiteiten. De regiegroep organiseert het kennismanagement voor NME. De regiegroep inventariseert de professionaliseringsbehoefte en organiseert daarbij een aanbod.

4.2 Thematische aanpak

De begrippen uit de landelijke ambities, zoals positieversterking, integratie, professionalisering, kwaliteitszorg en kennismanagement bevinden zich op een hoger abstractieniveau dan de beleidsvelden uit het bestuursprogramma van de provincie en de beleidsprogramma's van de gemeenten. Bovendien is NME, Leren voor Duurzaamheid zoals beschreven in de nota zeer veel omvattend. Het gevaar bestaat dat de inzet en middelen te zeer versnipperen en er geen effect bereikt wordt. Daarom wordt in Drenthe gekozen voor stroomlijning van projecten op een drietal thema's. De thema's worden zodanig gekozen dat er een langdurig effect tot stand gebracht kan worden. Er moet ook overlap zijn of een gezamenlijk belang van de desbetreffende thema's en NME. Op grond van analyse van bestuursprogramma's en aandachtsvelden van NME-organisaties lijken de thema's Water (en verdroging), Omgevingskwaliteit en Consumentengedrag het meest kansrijk. Gedurende de looptijd van NME 21 kunnen de thema's zonodig aangescherpt of gewijzigd worden in overleg met betrokken partners. Deze thema's vormen de basis voor de concrete uitwerking van de ambities in het jaarprogramma NME 21.

In de komende periode zullen de ambities per thema nader uitgewerkt worden in overleg met betrokken partners.

4.2.1 Water

Het thema water is een prioritair thema bij de meeste overheden in Drenthe. Waterbesparing, verdroging-bestrijding, Ruimte voor Water en kwaliteit van water komen op diverse terreinen terug. Het gezamenlijk doel is dat zoet water in de wereld een belangrijk, maar schaars goed is, waar we zuinig mee om moeten gaan. Iedere organisatie heeft of ontwikkeld een visie hoe om te gaan met dit schaarse water. De accenten zullen verschillen. Daarom zullen ook de projecten verschillen en variëren van toelichting op technische maatregelen tot communicatie en interactie gericht op gedragsverandering.

4.2.2 Omgevingskwaliteit

Het thema Omgevingskwaliteit komt voort uit de visie dat Drenthe veel natuur(historie) bezit. Het gezamenlijk doel is behoud, verbetering en optimale benutting van de natuur en het landschap (duurzame ontwikkeling). Recreatie, gebiedsgericht beleid, leefbaarheid en de relatie cultuurhistorie en natuur vormen de onderdelen van dit thema. Ook hier zullen accenten in visie en projecten verschillen.

4.2.3 Consumentengedrag

Het thema Consumentengedrag heeft tot doel duurzaam handelen op de lange termijn te bevorderen. De meeste organisaties hebben wel een visie ontwikkeld op dit gebied. Er kan gedacht worden aan bevorderen van gebruik van duurzame energie, afvalbeperking, recycling en afvalscheiding, biologische, streekieigen en fair-trade producten enz. In 2000 en 2001 zal de aandacht vooral uitgaan naar Afval en Duurzame energie (met name wind- en zonne-energie).

4.2.4 Integratie van beleidsvelden

In de Masterclass "Leren voor Duurzaamheid"³ is duurzaamheid omschreven als verbindende schakel in een soort piramide van behoeften. Op het punt van ruimtelijke integratie komen verschillende beleidsvelden samen. Daarmee wordt duurzaamheid een complex geheel. Een voorbeeld is water als verbindend element. Het thema water kan vanuit verschillende beleidsvelden benaderd worden. Ieder beleidsveld heeft zijn eigen belangen en voorwaarden. Op het hoogste niveau gaan ook normen en waarden over wat mooi of lelijk is, meespelen. Een voorbeeld is het opwekken van windenergie met behulp van windmolens. Windenergie is milieuvriendelijk en economisch aantrekkelijk. Veel mensen vinden windmolens parken in het landschap echter lelijk. Ook deze discussie moet gevoerd worden binnen Leren voor Duurzaamheid.

Met name om de integratie van beleidsvelden te bewerkstellingen, is in Drenthe gekozen voor een thematische aanpak. Per thema is een algemeen, gezamenlijk doel beschreven. Veel organisaties hebben al beleid ontwikkeld dat erop gericht is dit doel uiteindelijk te bereiken. Projecten passen dan binnen het beleid.

thema				
speerpunt	Water	Omgevingskwaliteit	Consumenten gedrag	Speerpunt gericht
NME als sociaal instrument	x	x	x	
Integratie in maatschappelijke sectoren	x	x		
Onderwijs	(x)	(x)		x
Professionalisering en kwaliteit				x
kennismanagement en ondersteuningsstructuur				x

4.3 Partners in het werkveld

4.3.1 Bestaande partners

Op dit moment is er een goede samenwerking tussen NME-organisaties onderling en tussen NME-organisaties en provincie en gemeenten. De samenwerking tussen NME-organisaties en waterschappen bevindt zich in de beginfase. De NME-organisaties hebben ruime ervaring met NME. Er zijn verschillende programma's beschikbaar die ingezet kunnen worden voor nieuwe doelgroepen. NME-organisaties kunnen fungeren als aanjager voor innovatie en de ontwikkeling van NME richting duurzaamheidseducatie

³ Schetsboek Masterclass Leren voor Duurzaamheid, Gemeente Den Haag, juni 1999.

4.3.2 Nieuwe partners

Daarnaast zijn er diverse partners te onderscheiden in de provincie met wie in de toekomst incidentele of structurele samenwerking mogelijk kan zijn. We denken hierbij aan landelijke organisaties voor NME zoals Veldwerk Nederland en Buitencentrum Wilhelminaoord en aan andere maatschappelijke organisaties. Voorbeelden hiervan zijn welzijnswerk, STAMM, BOKD, Vluchtelingenwerk, NLTO, ANWB, wijk- en buurtbeheer enz. Ook bedrijfsleven zoals recreatiebedrijven en energiebedrijven kunnen in de toekomst een rol spelen bij NME. Omdat veel van de nieuwe partners geen ervaring heeft met NME-activiteiten, zullen de bestaande partners in de beginfase het initiatief moeten nemen om nieuwe partners te betrekken. Overheden kunnen in de subsidievoorwaarden aandacht vragen voor samenwerking met nieuwe partners.

5 Van PAS naar uitvoering

5.1 Indienen van projecten

Op grond van het ambitiestatement roepen gedeputeerde staten jaarlijks partners op om projecten in te dienen. In principe kunnen alle organisaties in Drenthe projecten indienen die voldoen aan de ambities en thema's. Subsidies worden toegekend op grond van de subsidieregeling Leren voor Duurzaamheid. Projecten met een breed draagvlak en langdurig effect, die passen binnen de visie op een thema en die aansluiten bij de vraag, zullen prioriteit krijgen. Om projecten af te stemmen en het draagvlak te vergroten, is een centrale aansturing en regie van belang. De provincie zal provinciale organisaties vragen, met name in de beginperiode van NME 21, een rol te vervullen in afstemming en inventarisatie van behoeften bij gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties, vrijwilligers en bedrijfsleven.

5.2 Uitvoeringsprogramma

Gedeputeerde staten stellen jaarlijks een provinciaal uitvoeringsprogramma vast met projecten voor het komende jaar. Het programma wordt ambtelijk voorbereid door het Platform natuur- en milieucommunicatie en vervolgens bestuurlijk besproken met betrokken wethouders (in het Bestuurlijk Milieu Overleg). Met waterschapbestuurders wordt in het voorjaar van 2000 nader overlegd over de wijze waarop zij betrokken zullen worden (ambtelijk en bestuurlijk). Daarmee wordt het interbestuurlijk karakter van NME 21 vormgegeven. In 2000 zal bij de bespreking van het uitvoeringsprogramma het provinciaal ambitiestatement worden gepresenteerd. Het ambitiestatement vormt het kader voor het uitvoeringsprogramma.

5.3 Afstemming NME

Provinciale (ambtelijke) afstemming van NME blijft noodzakelijk. De belangrijkste actoren stemmen regelmatig zaken af rondom beleid, rollen, concrete projecten, samenwerking enz (in het Platform natuur- en milieucommunicatie en in de regiegroep). Op deze wijze wordt voorkomen dat het wiel meerdere keren wordt uitgevonden of er te veel overlap in activiteiten ontstaat. Ook de speerpunten onderwijs, professionalisering, kwaliteitszorg en kennismanagement lenen zich voor een gezamenlijke, provinciale aanpak. Coördinatie en afstemming zal dan ook op provinciaal niveau plaatsvinden.

5.4 Cofinanciering

Een van de voorwaarden van het rijk om extra middelen beschikbaar te stellen (voor Drenthe jaarlijks ongeveer f 250.000,--) is dat lokale overheden en bedrijfsleven gezamenlijk een cofinanciering leveren van ongeveer 20% (circa f 72.500,--). Overheden en bedrijfsleven hoeven niet op voorhand eigen middelen te reserveren. Wanneer echter projecten worden ingediend, zal de cofinanciering een van de beoordelingscriteria zijn. Dit betekent echter wel dat gemeente, waterschappen, provincie en bedrijven alleen meebetalen aan projecten die op een of andere wijze bijdragen aan hun eigen beleid of belang. De hoogte van de cofinanciering kan per project verschillen, afhankelijk van de mate van eigen belang.

6 Tijdschema tot aan de formele start van NME 21

13 mrt	informatieve bespreking bestuurlijk milieuoverleg gemeenten
mrt/april 2000	opstellen subsidieregeling
1 april 2000	concept PAS naar stuurgroep LvD
17 april	verwerken opmerkingen stuurgroep in PAS; gereedmaken GS-nota
2 mei 2000	GS-besluit statement en subsidieregeling
eind mei 2000	presentatie PAS en voorbereiding concept uitvoeringsprogramma in ccNME&MV en met wethouders
5 juni 2000	statement ter kennisneming in statencommissie Milieu, Water en Groen en subsidieregeling ter voorbereiding PS-besluit
5 juli 2000	PS-besluit subsidieregeling
11 juli 2000	GS besluit uitvoeringsprogramma
15 juli 2000	start projecten NME 21

7 Afkortingen en begrippen

ASV	Algemene Subsidieverordening Drenthe
BPMO	Bestuurlijk Provinciaal Milieuoverleg
ccNME&MV	coördinatiecommissie natuur- en milieueducatie en milieuvoorlichting
GS	gedeputeerde staten
IPO	Interprovinciaal Overleg
IVN	Vereniging voor NME
LA21	Lokale Agenda 21. Lijst met actiepunten opgesteld voor duurzame ontwikkeling op lokaal niveau. Het actieprogramma Agenda 21 is opgesteld tijdens de VN-conferentie over Milieu en Ontwikkeling in Rio de Janeiro in 1992. Tweederde van de actiepunten zal op lokaal niveau uitgevoerd moeten worden. Gemeenten zijn opgeroepen een Lokale Agenda 21 op te stellen.
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
LvD	Leren voor Duurzaamheid. De term wordt gebruikt als subtitel voor NME 21. Leren voor Duurzaamheid bevat de communicatie die nodig is om te komen tot een duurzame ontwikkeling van de samenleving.
NME 21	Notitie over NME in de 21 ^e eeuw
NME	Natuur- en Milieueducatie
PAS	Provinciaal Ambitiestatement. Het PAS vormt het kader voor de uitvoering van NME in Drenthe de komende 4 jaren.
PS	Provinciale staten
UvW	Unie van Waterschappen
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten

8 Bijlagen

8.1 Landelijke streefbeelden

Positieversterking:

- NME neemt als onderdeel van het sociaal instrumentarium een volwaardige positie in binnen de instrumentenmix voor duurzaamheidsbeleid. Overheden zullen het sociaal instrumentarium expliciet vermelden en inzetten, en ook de gewenste resultaten en benodigde financiële middelen aangeven.
- Maatschappelijke organisaties en bedrijven leveren op eigen initiatief met hun activiteiten een bijdrage aan het voorgestane duurzaamheidsbeleid
- Betrokken overheden stimuleren en faciliteren deze activiteiten.

Integratie in maatschappelijke sectoren

- Bedrijven en maatschappelijke organisaties zien duurzaamheid als integraal aspect van hun activiteiten.
- Het leren voor duurzaamheid heeft een vaste plaats in de bedrijfsopleidingen en educatieve activiteiten van genoemde maatschappelijke organisaties.
- Bedrijven en genoemde maatschappelijke organisaties, ook de meer specifieke NME-organisaties, weten elkaar te vinden waar het gaat om leren voor duurzaamheid.
- Het leren voor duurzaamheid en leefbaarheid is afgestemd op de specifieke situatie van desbetreffende bedrijven en betrokken personen.

Onderwijs

- NME-uitgangspunten zijn opgenomen in de eindtermen van vakken bij alle onderwijssoorten.
- Beschikbare leermethoden en -middelen zijn gebaseerd op kerndoelen en eindtermen en zijn geschikt voor zowel docenten als leerlingen.
- Leerkrachten nemen deel aan na- en bijscholing en netwerken.
- NME speelt een belangrijke rol in de schoolgebonden natuur- en milieuzorg, zodat leerlingen de opgedane kennis in de schoolomgeving kunnen toepassen.
- Toekomstige werknemers in het bedrijfsleven zijn tijdens hun opleiding vertrouwd geraakt met de verschillende aspecten van het begrip duurzaamheid.
- Afgestudeerden aan een lerarenopleiding zijn ook vaardig in het verzorgen van educaties in het algemeen en NME in het bijzonder.
- Het Copernicus Handvest met betrekking tot duurzaamheid heeft zijn uitwerking gevonden in alle daarvoor in aanmerking komende studierichtingen (HBO en universitair)

Professionalisering en kwaliteitszorg

- NME wordt professioneel uitgevoerd, dus klant-, product- en marktgericht met een voortdurende zorg voor kwaliteit. Dit betekent ook dat organisaties in staat zijn een rol van betekenis te spelen in beleidsontwikkeling van de overheid.
- Ook de individuele vrijwilliger is in staat een goed product te leveren.
- Organisaties investeren in (na)scholing van beroepskrachten en vrijwilligers.
- De overheid stelt een professionele werkwijze als voorwaarde voor het verlenen van subsidie.

Kennismanagement en ondersteuningsstructuur

- In elke provincie bestaat een ondersteuningsstructuur. Organisaties die deel uitmaken van de structuur stemmen hun werkzaamheden op elkaar af, werken samen en wisselen regelmatig kennis en informatie uit. De ondersteuningsstructuur functioneert ook als doorgeefluik tussen het lokale en landelijke niveau.

8.2 Bestuursprogramma Besturen in Balans

In het bestuursprogramma 1999-2003 kiest het provinciaal bestuur van Drenthe voor een duurzame ontwikkeling, ook in de 21^e eeuw. Rust, ruimte en landschappelijk schoon zijn waardevolle elementen en moeten op z'n minst behouden blijven. Bij het afwegen van belangen wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de wensen en ideeën van directbetrokkenen. Zij worden zoveel mogelijk bij de beleidsvoorbereiding betrokken.

De provincie Drenthe stelt zich primair op als regisseur en coördinator van processen. De communicatie met de samenleving wordt geïntensiveerd. De Drentse bevolking wordt nog nadrukkelijker betrokken bij het totstandkomen van beleid.

Aan voorlichting en natuur- en milieueducatie wordt veel waarde gehecht. Hierdoor wordt een groeiend milieubesef ontwikkeld en draagvlak verworven in de samenleving.

Omgevingskwaliteit

De natuur heeft, los van de mens, een eigen waarde. De realisering van de ecologische hoofdstructuur heeft prioriteit in het Drentse beleid. Een evenwichtige vooruitgang van Drenthe vraagt om meer aandacht voor de groene kwaliteiten.

Drenthe moet een recreatieprovincie bij uitstek blijven. Om de kwaliteit te behouden, mogen het verder ontwikkelen en verbeteren van de recreatieve activiteiten de rust en ruimte in Drenthe niet aantasten. De kwaliteit gaat boven kwantiteit.

Water

Er moet zorgvuldig worden omgegaan met het kostbare drinkwater. Het schoonhouden van water en waterbesparing zijn hierbij belangrijk. Er wordt gewerkt aan een gezonde waterhuishouding. De provincie bevordert de opvang en het gebruik van regenwater voor doeleinden die niet noodzakelijkerwijs het gebruik van leidingwater vergen.

Consumenten gedrag

De provincie is voorstander van het gebruik van zonne-energie en andere vormen van duurzame energie. Daarnaast blijft ook een krachtig energiebesparingsbeleid nodig.

De biologische landbouw voor de hele provincie krijgt een stimulans. Producenten van bulkproducten worden gestimuleerd over te schakelen op een andere productiewijze of op het telen van andere producten.

Vanuit milieuoogpunt wordt grote waarde gehecht aan een goed openbaar vervoer.

8.3 Ontwerp-subsidieregeling Leren voor Duurzaamheid

NME 21, Leren voor duurzaamheid betekent dat de provincie verantwoordelijk is voor een goede verdeling en besteding van de middelen. Hiertoe kunnen projecten ingediend worden bij GS. Subsidieaanvragen worden behandeld binnen de Algemene Subsidieverordening (ASV) Drenthe. Binnen het kader van de ASV kunnen nadere regels en voorwaarden gesteld worden in een aparte subsidieregeling. De navolgende aanvullende criteria voor beoordeling van subsidieaanvragen worden voorgesteld.

Aanvullende criteria NME 21

Projecten die voor een bijdrage in aanmerking komen, voldoen aan een aantal criteria.

- projecten leveren een bijdrage aan een of meer genoemde ambities
- projecten richten zich op een van de 3 thema's of een specifiek speerpunt
- mondiale aspecten worden waar mogelijk in relatie gebracht met duurzaamheid
- projecten maken gebruik van kennis en ervaring uit soortgelijke of aanverwante projecten die eerder of elders zijn uitgevoerd en leveren een meerwaarde ten opzichte van eerdere resultaten.
- er is aangegeven hoe nieuwe ervaringen of resultaten tijdens of na afloop van het project verspreid worden
- projecten zijn kostenefficiënt
- de uitgangssituatie is helder beschreven en de doelen duidelijk geformuleerd, zodat projectresultaten gemeten kunnen worden (bijvoorbeeld nulmeting 5% van het totale projectbudget)
- er is een plan gemaakt voor het meten van de resultaten. De kosten hiervan zijn ook in de begroting opgenomen (bijvoorbeeld evaluatie/effectmeting 5% van het totale projectbudget).
- vanaf 2001 voldoen projecten aan het kwaliteitsprotocol
- projecten worden niet met een winstoogmerk uitgevoerd
- projecten behoren niet tot de reguliere taken van een organisatie
- projecten sluiten aan bij bestaand of nieuw beleid van een of meerdere betrokken overheden
- projecten hebben een langdurig effect
- projecten sluiten aan bij bestaande structuren of bij nieuwe ontwikkelingen in structuren
- de doelgroep heeft ook daadwerkelijk invloed op het beoogd resultaat
- betrokkenen en begunstigden leveren een eigen bijdrage in tijd en/of geld aan het project

